

**JAARBOEK
VAN HET
EUROPEES
GENOOTSCHAP
VOOR
MUNT- EN
PENNINGKUNDE**

INHOUDSTAFEL

Verantwoordelijken van het EGMP en afdelingen van het EGMP	I
Verslag van de AV van het EGMP FV in Izegem (28/V/2022)	VI

Laurens AERNOUT	
Recyclage van kopergeld onder Leopold I en II	1
Jean-Luc DENGIS	
De denieren van Herstal van Hendrik I, hertog van Brabant	3
Jean ELSEN	
De Mesopotamische ‘wol- <i>mina</i> ’	15
Arnaud GRISPEN & Laurens AERNOUT	
Gouden medailles van de Expo 58 – Een onbekende ‘Manneken Pis’-variant (type 1A)	59
Jan MOENS	
De proefstukken op naam van Péligot (1872)	60
Rombout NIJSSEN	
Het gebruik van een zilveren gedenkpenning als betaalmiddel (1764)	66
Huguette TAYMANS	
Een plakiet met het standbeeld van Jacob van Artevelde	72
Domitilo TRISTÁN JOVER & Jan MOENS	
De muntschat van Westwoud (tweede helft 16 ^{de} eeuw)	81
LUC VAN EECKHOUDT	
Een overzicht van Augustijnse medailles	133
Johan VAN HEESCH	
Devotiepenningen en hun makers: Antwerpen, Hoboken en Adinkerke (17 ^{de} -18 ^{de} eeuw)	162
Ronald VAN UDEN	
De numismatiek van het beleg van Rijsel in 1708	184
LUC VANDAMME & Jan MOENS	
Een tot nog toe onbekende munt/proefslag van de Luxemburgse 1 frang type ‘Maaister’	214

DEVOTIEPENNINGEN EN HUN MAKERS: ANTWERPEN, HOBOKEN EN ADINKERKE (17^E–18^E EEUW)

Johan VAN HEESCH *

RELIGIEUZE DRAAGTEKENS OF DEVOTIEPENNINGEN zijn binnen de numismatiek een aparte categorie medailles^[1]. Doorgaans werden ze verkocht in bedevaartplaatsen of kerken en boden ze, naast een herinnering aan het bezoek, ook bescherming of ze verleenden een aflaat of kwijtschelding van straffen voor zonden. De verkoop betekende een inkomstenbron voor de kerk, voor de heer op wiens grondgebied het bedevaartsoord gelegen was, en voor de makers^[2].

In deze bijdrage bespreken we drie totaal verschillende, ongerelateerde en deels ongekende ‘Belgische’ devotiepenningen uit respectievelijk Antwerpen, Hoboken en Adinkerke, en belichten we voornamelijk drie aspecten: de makers, de datering en het belang van archivalisch onderzoek in kerkarchieven of archieven met betrekking tot edelsmeden.

Het verhandelen van religieuze objecten in heiligdommen is zeer oud. Denken we maar aan de zilveren Artemistempeltjes, die door de smid Demetrius werden verkocht in het antieke Efeze in de 1ste eeuw na Christus en worden vermeld door de apostel Paulus (Nieuwe Testament, *Handelingen* 19, 23–40).

Uit de christelijke wereld zijn van in de middeleeuwen talrijke religieuze souvenirs bekend, zoals de reeds uitvoerig bestudeerde *pelgrimstekens* in loodtin^[3]. Die werden in de loop van de 15de en de 16de eeuw opgevolgd door eenzijdige, meestal cirkelvormige *insignes*, die dikwijls aan de kleding genaaid werden^[4]. Vanaf de 16de en vooral vanaf de 17de eeuw verschijnen dan de *devotiepenningen* met een draag-oog, die dikwijls aan rozenkransen of bidsnoeren werden vastgemaakt en meestal tweezijdig zijn. Hun bloeitijd begint pas echt goed na de godsdienststroebelen in onze gewesten (einde 16de eeuw) en de uitbouw van een vernieuwde rooms-katholieke beeldcultuur, die haar bloei zal kennen in de 17de eeuw^[5].

---

* Voor hun hulp bij onze opzoeken danken wij van harte: Norbert Desiere, Redgy Dewulf, Inge Heeren, Patrick Pasmans, Christine Servais, Fran Stroobants, Huguette Taymans, Kris Vannieuwenhuysse, Jean-Jacques van Ormelingen, René Waerzeggers en het Rijksarchief te Brugge.

[1] De term ‘medaille’ (soms ‘devotiemedaille’) wordt in alle door ons geconsulteerde archiefbronnen uit de 17de eeuw gebruikt.

[2] Een bijzonder gedetailleerd dossier uit de 17de eeuw is dat van Onze-Lieve-Vrouw van Goede Wil in Duffel; de beste publicatie is Tourneur & Dom 1924.

[3] Zie hiervoor de databank Kunera (<https://www.kunera.nl/>) en Koldewey 2006, een prachtige synthese met verdere bibliografie.

[4] Kruip 2018 en vooral Van Asperen 2009. Ook interessante data bij Suykerbuyk 2020, o.a. pp. 149–151 (vaantjes en medailles) en 253–254 (Halle en de Croÿ).

[5] Steyaert 2011 (met goede bibliografie); Dancoise 1880 (nog steeds een voorbeeldige studie voor het departement Pas-de-Calais); en voor de historische context bijvoorbeeld: Duerloo 1997 en 2012, Duerloo & Wingens 2002 en Thomas 1973 (o.a. pp. 33–36, 56 en 328).

Bent u geïnteresseerd in het vervolg van dit artikel?

***Neem dan contact op met het EGMP
voor de aankoop van het Jaarboek 2022***